УДК 351:504:614.9:636

Публічне управління екологічною та біологічною безпекою територіальних громад: міжгалузевий підхід

PUBLIC GOVERNANCE OF ENVIRONMENTAL AND BIOSAFETY IN TERRITORIAL COMMUNITIES: AN INTERDISCIPLINARY APPROACH

ЛІСНЄВСЬКА Юлія Олександрівна – *кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та права, Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради», вул. Володимира Антоновича, 70, м. Дніпро, 49101, Україна*

LISNIEVSKA Yuliia Oleksandrivna – *Candidate of Political Sciences, Associate Professor, Department of Public Administration and Law, Associate Professor, Communal institution of higher education «Dnipro Academy of Continuing Education» of the Dnipropetrovsk Regional Council», 70, Volodymyr Antonovych St., Dnipro, 49101, Ukraine*

ORCID https://orcid.org/0000-0003-3068-0791

ГРИГОРОВА Марія Олександрівна – *кандидат біологічних наук, доцент,заступник директора навчально-наукового інституту управління, Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради», вул. Володимира Антоновича, 70, м. Дніпро, 49101, Україна*

GRIGOROVA Maria Oleksandrivna – *Candidate of Biological Sciences, Associate Professor, Deputy Director of the Educational and Research Institute of Management, Communal institution of higher education «Dnipro Academy of Continuing Education» of the Dnipropetrovsk Regional Council», 70, Volodymyr Antonovych St., Dnipro, 49101, Ukraine*

ORCID https://orcid.org/0000-0001-9825-4815

DOI https://doi.org/10.54891/2786-698X/2026-1-8

Анотація. *У статті здійснено теоретичне осмислення особливостей публічного управління екологічною та біологічною безпекою територіальних громад у контексті міжгалузевого підходу. Обґрунтовано, що сучасні трансформації системи публічного управління, процеси децентралізації влади, зростання екологічних ризиків, поширення зоонозних захворювань та посилення антропогенного навантаження на довкілля зумовлюють необхідність*

© ЛІСНЄВСЬКА Юлія Олександрівна, ГРИГОРОВА Марія Олександрівна

формування інтегрованої системи управління безпекою територій. Доведено, що екологічна та біологічна безпека територіальних громад має розглядатися як складова комплексної системи забезпечення сталого розвитку територій, що передбачає координацію екологічної, ветеринарної, санітарно-епідеміологічної та соціальної політики. Проаналізовано сучасні наукові підходи до управління соціоекологічними системами та визначено роль концепції One Health у формуванні інтегрованих моделей управління безпекою територій. Встановлено, що реалізація міжгалузевого підходу передбачає розвиток інституційної взаємодії між органами державної влади, місцевого самоврядування, науковими установами та громадянським суспільством. Обґрунтовано, що важливими інструментами забезпечення екологічної та біологічної безпеки територіальних громад виступають стратегічне планування розвитку соціальної сфери, застосування проєктного підходу у реалізації програм розвитку територій та використання інформаційно-комунікаційних технологій у системі публічного управління. Зроблено висновок, що формування ефективної системи публічного управління екологічною та біологічною безпекою територіальних громад потребує інтеграції міжгалузевих управлінських механізмів, розвитку міжвідомчої координації та підвищення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування. Реалізація такого підходу сприятиме підвищенню стійкості територіальних громад до екологічних і біологічних ризиків та формуванню передумов для їх сталого розвитку.

Ключові слова: *публічне управління; екологічна безпека; біологічна безпека; територіальні громади; міжгалузевий підхід; One Health; стратегічне планування; проєктне управління.*

Abstract. *The article provides a theoretical interpretation of the features of public governance of environmental and biological safety in territorial communities within the framework of an interdisciplinary approach. It is substantiated that modern transformations of the public governance system, decentralization processes, increasing environmental risks, the spread of zoonotic diseases, and the intensification of anthropogenic pressure on ecosystems necessitate the development of an integrated system for managing the safety of territories. It is argued that environmental and biological safety of territorial communities should be considered as a component of a broader system of sustainable territorial development that requires coordination of environmental, veterinary, sanitary-epidemiological, and social policies. The study analyzes contemporary scientific approaches to the governance of socio-ecological systems and identifies the role of the One Health concept in shaping integrated models of territorial safety governance. It is demonstrated that the implementation of an interdisciplinary approach requires strengthening institutional interaction between state authorities, local self-government bodies, research institutions, and civil society*

organizations. Particular attention is paid to the role of local governance in ensuring environmental and biological safety, since territorial communities are the level where most ecological and biological risks manifest. The research substantiates that strategic planning of social development, the application of project management tools, and the use of information and communication technologies are important instruments for strengthening governance mechanisms in this field. It is concluded that the development of an effective system of public governance of environmental and biological safety in territorial communities requires integration of interdisciplinary governance mechanisms, improvement of inter-institutional coordination, and strengthening the institutional capacity of local self-government. Such an approach will contribute to increasing the resilience of territorial communities to environmental and biological risks and to ensuring sustainable territorial development.
Key words: *public governance; environmental safety; biological safety; territorial communities; interdisciplinary approach; One Health; strategic planning; project management.*

Вступ. У сучасних умовах трансформації системи публічного управління та децентралізації влади особливого значення набуває забезпечення екологічної та біологічної безпеки територіальних громад. Зростання екологічних ризиків, поширення зоонозних захворювань, зміни клімату та інтенсифікація господарської діяльності зумовлюють необхідність формування інтегрованих управлінських підходів до забезпечення безпеки територій. У цьому контексті особливої актуальності набуває міжгалузевий підхід, що передбачає координацію екологічної, ветеринарної, санітарно-епідеміологічної та управлінської політики на різних рівнях публічного управління.

Водночас у науковій літературі питання публічного управління екологічною та біологічною безпекою територіальних громад часто розглядаються фрагментарно - у межах окремих галузевих досліджень екологічної політики, ветеринарної медицини чи громадського здоров'я. Це зумовлює потребу в теоретичному узагальненні підходів до формування інтегрованої системи управління безпекою територій, визначенні ролі органів місцевого самоврядування у забезпеченні екологічної та біологічної стійкості громад, а також обґрунтуванні можливостей застосування концепції One Health у системі публічного управління. Саме ці аспекти визначають логіку дослідження та окреслюють коло наукових завдань, пов'язаних з аналізом сучасних підходів до управління безпекою територій, узагальненням міжнародного досвіду та визначенням перспектив розвитку міжгалузевих механізмів публічного управління.

Незважаючи на зростання наукового інтересу до проблем екологічної та біологічної безпеки, питання формування інтегрованих механізмів

публічного управління цією сферою на рівні територіальних громад залишаються недостатньо систематизованими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика публічного управління екологічною та біологічною безпекою територіальних громад у сучасній науковій літературі формується на перетині кількох дослідницьких напрямів: екологічного врядування, біобезпеки, управління ризиками, підходу One Health, а також адаптивного та міжсекторального управління соціоекологічними системами. У новітніх працях дедалі виразніше простежується відхід від вузькогалузевого розуміння безпеки до інтегрованої моделі, у межах якої стан довкілля, здоров'я людей і тварин, фітосанітарна ситуація, продовольча безпека та інституційна спроможність органів влади розглядаються як взаємопов'язані складові єдиного управлінського простору. Така постановка питання закріплена у міжнародній програмній рамці One Health Joint Plan of Action (2022–2026), підготовленій FAO, UNEP, WHO та WOAH, де наголошується на необхідності координації політик у сферах здоров'я людей, тварин, рослин і навколишнього середовища [6].

У сучасних дослідженнях значну увагу приділено теоретичним засадам екологічного врядування та управління соціоекологічними системами. У працях Maria Carmen Lemos та Arun Agrawal екологічне врядування розглядається як багаторівнева система управління, що поєднує інституційні механізми державної політики, участь громадянського суспільства та інструменти міжсекторальної взаємодії [3]. Ідею адаптивного управління складними соціоекологічними системами розвивають Carl Folke, Thomas Hahn, Per Olsson та Johannes Norberg, які доводять, що ефективне реагування на екологічні виклики можливе лише за умов поліцентричності управління, гнучкості інституцій та здатності системи до самоорганізації [2]. У цьому контексті територіальні громади розглядаються як важливі суб'єкти формування локальних моделей управління ризиками.

Вагомий масив сучасних досліджень пов'язаний із розвитком концепції One Health, яка інтегрує медичні, ветеринарні, екологічні та управлінські підходи до забезпечення безпеки суспільства. У сучасному науковому дискурсі One Health дедалі частіше трактується не лише як медико-біологічна концепція, а як модель інтегрованого врядування, що поєднує епідеміологічний нагляд, екологічний моніторинг, міжвідомчу координацію та управління ризиками. Зокрема, Y. Zhou аналізує теоретичні та етичні засади формування управлінської архітектури One Health та підкреслює її значення як глобального суспільного блага [12]. Узагальнення світового досвіду впровадження цього підходу представлено у роботі A. Milazzo, B. García, E. Schelling та J. Zinsstag, де показано, що ефективність реалізації One Health значною мірою залежить від рівня інституціоналізації міжсекторальної співпраці [5].

У сучасних дослідженнях також значну увагу приділено ролі локального рівня управління та участі територіальних громад у забезпеченні біобезпеки.

У працях B. T. Singh, F. Chibwana та I. Rwego наголошується на важливості участі місцевих органів влади у реалізації політики One Health через механізми координації, міжвідомчого партнерства та управління ризиками на рівні громад [9]. Подібні висновки містяться у дослідженні J. P. Waswa, E. Schelling та J. Zinsstag, які підкреслюють необхідність залучення субнаціональних стейкхолдерів до формування політики у сфері біобезпеки та антимікробної резистентності [11]. У працях E. Tambo, C. Khayeka-Wandabwa та E. Muchiri обґрунтовано, що ефективність системи біологічної безпеки значною мірою залежить від рівня залучення місцевих громад до моніторингу ризиків, попередження зоонозних захворювань та формування культури спільної відповідальності за стан довкілля і здоров'я населення [10].

Окремий напрям досліджень пов'язаний із вивченням інституційних механізмів розвитку територіальних громад та стратегічного управління їхньою стійкістю. У працях К. М. Романенко, М. І. Романенка та С. О. Ісаєвої розглянуто концептуальні засади стратегічного планування розвитку соціальної сфери у системі галузевого публічного управління [1]. У подальших дослідженнях, присвячених механізмам взаємодії влади та громадськості, застосуванню інструментів проєктного управління у відновленні територіальних громад, а також ролі інформаційних технологій і комунікаційних механізмів у розвитку територій, розкрито окремі аспекти інституційного забезпечення розвитку громад [4; 7; 8].

Таким чином, сучасні наукові дослідження демонструють поступове формування міждисциплінарної наукової парадигми, у межах якої поєднуються екологічні, ветеринарні, медичні та управлінські підходи до забезпечення безпеки територій. Водночас у наявній літературі недостатньо розробленими залишаються питання публічного управління екологічною та біологічною безпекою територіальних громад як цілісного об'єкта дослідження, особливо в умовах децентралізації та посилення ролі місцевого самоврядування. Це зумовлює актуальність подальших наукових досліджень, спрямованих на розроблення інтегрованих моделей управління безпекою територій у межах міжгалузевого підходу.

Метою дослідження є теоретичне осмислення публічного управління екологічною та біологічною безпекою територіальних громад на основі міжгалузевого підходу та визначення ключових напрямів інтеграції екологічних, ветеринарних і управлінських механізмів у системі забезпечення безпеки територій.

Виклад основного матеріалу. Сучасні трансформаційні процеси у системі публічного управління зумовлюють необхідність формування нових підходів до забезпечення екологічної та біологічної безпеки територіальних громад. Зростання екологічних ризиків, поширення зоонозних захворювань, деградація природних екосистем, зміни клімату та інтенсифікація господарської діяльності формують складне середовище взаємодії природних,

соціальних і економічних процесів. У таких умовах забезпечення безпеки територій набуває комплексного характеру та потребує інтегрованих управлінських рішень, що враховують взаємозв'язок екологічних, ветеринарних, медичних та соціально-економічних факторів.

У системі публічного управління екологічна та біологічна безпека територіальних громад має розглядатися як складова ширшої системи забезпечення сталого розвитку територій. Такий підхід передбачає формування ефективних інституційних механізмів координації діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, наукових установ та громадянського суспільства. Важливого значення набуває здатність системи управління адаптуватися до змін зовнішнього середовища, своєчасно реагувати на нові ризики та формувати інструменти їх попередження.

У цьому контексті особливого значення набуває міжгалузевий підхід до управління безпекою територій, що передбачає інтеграцію екологічної політики, ветеринарного контролю, систем громадського здоров'я та механізмів публічного управління. Однією з концептуальних основ такого підходу виступає модель One Health, відповідно до якої здоров'я людей, тварин і стан довкілля розглядаються як взаємопов'язані складові єдиної системи безпеки. Реалізація цього підходу передбачає координацію діяльності різних секторів управління, розвиток міжвідомчої взаємодії та формування комплексних механізмів реагування на біологічні й екологічні загрози.

Особливу роль у реалізації інтегрованих моделей безпеки відіграє локальний рівень управління. Саме територіальні громади є простором, де проявляються більшість екологічних та біологічних ризиків, пов'язаних із станом довкілля, використанням природних ресурсів, розвитком аграрного виробництва та поширенням інфекційних захворювань. У зв'язку з цим підвищення ефективності публічного управління на рівні громад потребує посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування, розвитку міжвідомчої взаємодії та формування систем моніторингу екологічних і біологічних загроз.

Важливим інструментом формування ефективної системи управління безпекою територій є стратегічне планування розвитку соціальної сфери та територіальних громад. Стратегічне планування дозволяє визначати довгострокові пріоритети розвитку громад, узгоджувати діяльність різних секторів публічної політики та формувати комплексні програми забезпечення екологічної і біологічної безпеки. Як свідчать сучасні дослідження у сфері галузевого публічного управління, стратегічне планування виступає важливим механізмом інтеграції соціальної, економічної та екологічної політики у процесах розвитку територій [1].

У сучасних умовах важливим інструментом підвищення ефективності управління розвитком територіальних громад є використання проєктного

підходу. Проєктне управління дозволяє концентрувати організаційні та фінансові ресурси на реалізації конкретних програм і заходів, спрямованих на підвищення стійкості територій до екологічних і біологічних ризиків. Практика використання інструментів проєктного управління у процесах відновлення та розвитку територіальних громад свідчить про їхню ефективність у координації діяльності різних інституційних акторів та реалізації стратегічних програм розвитку територій [7].

Суттєвого значення у сучасних умовах набуває також використання інформаційно-комунікаційних технологій у системі управління територіями. Цифрові інструменти сприяють підвищенню ефективності моніторингу стану довкілля, забезпечують оперативний обмін інформацією між органами влади, науковими установами та громадськістю, а також створюють передумови для формування нових моделей взаємодії у системі публічного управління. Використання цифрових технологій у процесах управління територіальним розвитком дозволяє підвищити прозорість управлінських рішень, розширити можливості комунікації з громадськістю та сприяти формуванню сучасних механізмів управління територіями [8].

Таким чином, публічне управління екологічною та біологічною безпекою територіальних громад повинно ґрунтуватися на інтеграції міжгалузевих підходів, розвитку інституційної взаємодії та використанні сучасних управлінських інструментів. Поєднання стратегічного планування, проєктного управління, цифрових технологій та міжвідомчої координації дозволяє сформувати ефективну систему управління безпекою територій, спрямовану на підвищення стійкості територіальних громад до екологічних і біологічних загроз та забезпечення їх сталого розвитку.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що забезпечення екологічної та біологічної безпеки територіальних громад потребує формування інтегрованої системи публічного управління, заснованої на міжгалузевій взаємодії екологічної, ветеринарної, санітарно-епідеміологічної та соціальної політики. Наукова новизна дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні міжгалузевого підходу до публічного управління екологічною та біологічною безпекою територіальних громад на основі концепції One Health. Сучасні виклики розвитку територій, пов’язані зі змінами клімату, поширенням інфекційних захворювань, деградацією природних екосистем та зростанням антропогенного навантаження, зумовлюють необхідність комплексного підходу до управління безпекою територій.

Доведено, що одним із концептуальних підґрунть формування такої системи виступає міжгалузевий підхід, який передбачає інтеграцію різних напрямів публічної політики та координацію діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, наукових установ і громадянського суспільства. У цьому контексті важливе значення має використання концепції

One Health, що розглядає здоров'я людей, тварин і стан довкілля як взаємопов'язані складові єдиної системи безпеки.

Встановлено, що ефективність публічного управління екологічною та біологічною безпекою територіальних громад значною мірою залежить від розвитку інституційної спроможності органів місцевого самоврядування, формування механізмів міжвідомчої взаємодії та впровадження сучасних інструментів управління територіальним розвитком. До таких інструментів належать стратегічне планування розвитку соціальної сфери, застосування проєктного підходу у реалізації програм розвитку територій, а також використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесах управління.

Отже, публічне управління екологічною та біологічною безпекою територіальних громад доцільно розглядати як комплексну систему інституційних механізмів, спрямованих на інтеграцію екологічних, ветеринарних та управлінських підходів у забезпеченні безпеки територій. Реалізація такого підходу сприятиме підвищенню стійкості територіальних громад до екологічних і біологічних ризиків та формуванню передумов для їх сталого розвитку.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням інституційних моделей міжвідомчої координації у сфері екологічної та біологічної безпеки територій, а також із формуванням практичних механізмів реалізації концепції One Health у системі публічного управління на рівні територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Романенко К. М., Романенко М. І., Ісаєва С. О. Концептуальні засади дослідження стратегічного планування розвитку соціальної сфери у системі галузевого публічного управління. *Інвестиції: практика та досвід.* 2025. № 4. С. 241–244. DOI: https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.4.241

2. Folke C., Hahn T., Olsson P., Norberg J. Adaptive governance of social-ecological systems. *Annual Review of Environment and Resources.* 2005. Vol. 30. P. 441–473. DOI: https://doi.org/10.1146/annurev.energy.30.050504.144511

3. Lemos M. C., Agrawal A. Environmental governance. *Annual Review of Environment and Resources.* 2006. Vol. 31. P. 297–325. DOI: https://doi.org/10.1146/annurev.energy.31.042605.135621

4. Lysyi A., Romanenko K., Khoroshykh V., Bobrovska O., Huba M. Formation of the mechanism of interaction with public in the public governance system. *Journal of the Balkan Tribological Association.* 2021. Vol. 27, No. 5. P. 912–928.

5. Milazzo A., García B., Schelling E., Zinsstag J. Implementation of the One Health approach: a global scoping review. *One Health.* 2025. DOI: https://doi.org/10.1016/j.onehlt.2024.100689

6. One Health Joint Plan of Action (2022–2026): Working together for the health of humans, animals, plants and the environment. FAO, UNEP, WHO, WOAH. Rome; Geneva, 2022. 87 p. URL: https://www.who.int/publications/i/item/9789240059139 (дата звернення: 07.03.2026).

7. Orel Y., Nemyrovska O., Petrunenko I., Ovcharenko R., Romanenko K. Prospects for the Economic Recovery of Territorial Communities in Ukraine Using Project Management Tools. *Journal of Applied Economic Sciences*. 2025. Vol. XX, Issue 4 (90). P. 743–758. DOI: https://doi.org/10.57017/jaes.v20.4(90).07

8. Romanenko K., Zborovska O., Krasovska O., Smerichevska S., Pyvovarov S., Uhodnikova O. Information Technologies and Marketing Communications in Territories Management. In: *Lecture Notes in Networks and Systems*. Vol. 246. Cham: Springer, 2021. P. 825–833. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-81619-3_92

9. Singh B. T., Chibwana F., Rwego I. et al. Subnational leadership and implementation of One Health policies: the role of local governments. *One Health Outlook*. 2023. DOI: https://doi.org/10.1186/s42522-023-00087-4

10. Tambo E., Khayeka-Wandabwa C., Muchiri E. et al. Community-based One Health interventions for zoonotic disease prevention and health security. *Infectious Diseases of Poverty*. 2025. DOI: https://doi.org/10.1186/s40249-025-01348-y

11. Waswa J. P., Schelling E., Zinsstag J. et al. Stakeholder engagement and subnational participation in One Health and antimicrobial resistance governance. *One Health Outlook*. 2024. DOI: https://doi.org/10.1186/s42522-024-00057-9

12. Zhou Y. Governance of the One Health approach: theory, practice and ethical perspectives. *Frontiers in Public Health*. 2023. DOI: https://doi.org/10.3389/fpubh.2023.1199123

References

1. Romanenko, K. M., Romanenko, M. I., & Isaieva, S. O. (2025). Концептуальні засади дослідження стратегічного планування розвитку соціальної сфери у системі галузевого публічного управління. Інвестиції: практика та досвід, (4), 241–244. DOI: https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.4.241 [in Ukrainian].

2. Folke, C., Hahn, T., Olsson, P., & Norberg, J. (2005). Adaptive governance of social-ecological systems. Annual Review of Environment and Resources, 30, 441–473. DOI: https://doi.org/10.1146/annurev.energy.30.050504.144511 [in English].

3. Lemos, M. C., & Agrawal, A. (2006). Environmental governance. Annual Review of Environment and Resources, 31, 297–325. DOI: https://doi.org/10.1146/annurev.energy.31.042605.135621 [in English].

4. Lysyi, A., Romanenko, K., Khoroshykh, V., Bobrovska, O., & Huba, M. (2021). Formation of the mechanism of interaction with public in the public governance system. Journal of the Balkan Tribological Association, 27(5), 912–928. [in English].

5. Milazzo, A., García, B., Schelling, E., & Zinsstag, J. (2025). Implementation of the One Health approach: A global scoping review. One Health. DOI: https://doi.org/10.1016/j.onehlt.2024.100689 [in English].

6. FAO, UNEP, WHO, & WOAH. (2022). One Health joint plan of action (2022–2026): Working together for the health of humans, animals, plants and the environment. URL: https://www.who.int/publications/i/item/9789240059139 [in English].

7. Orel, Y., Nemyrovska, O., Petrunenko, I., Ovcharenko, R., & Romanenko, K. (2025). Prospects for the economic recovery of territorial communities in Ukraine using project management tools. Journal of Applied Economic Sciences, 20 (4), 743–758. DOI: https://doi.org/10.57017/jaes.v20.4(90).07 [in English].

8. Romanenko, K., Zborovska, O., Krasovska, O., Smerichevska, S., Pyvovarov, S., & Uhodnikova, O. (2021). Information technologies and marketing communications in territories management. In Lecture Notes in Networks and Systems (Vol. 246, pp. 825–833). Springer. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-81619-3_92 [in English].

9. Singh, B. T., Chibwana, F., Rwego, I., et al. (2023). Subnational leadership and implementation of One Health policies: The role of local governments. One Health Outlook. DOI: https://doi.org/10.1186/s42522-023-00087-4 [in English].

10. Tambo, E., Khayeka-Wandabwa, C., Muchiri, E., et al. (2025). Community-based One Health interventions for zoonotic disease prevention and health security. Infectious Diseases of Poverty. DOI: https://doi.org/10.1186/s40249-025-01348-y [in English].

11. Waswa, J. P., Schelling, E., Zinsstag, J., et al. (2024). Stakeholder engagement and subnational participation in One Health and antimicrobial resistance governance. One Health Outlook. DOI: https://doi.org/10.1186/s42522-024-00057-9 [in English].

12. Zhou, Y. (2023). Governance of the One Health approach: Theory, practice and ethical perspectives. Frontiers in Public Health. DOI: https://doi.org/10.3389/fpubh.2023.1199123 [in English].

Отримано 20.02.2026
Прийнято до друку 06.03.2026
Опубліковано 22.04.2026

Received 20.02.2026
Accepted for publication 06.03.2026
Published 22.04.2026